

PROJEKT: PRAVO NA PRIČU

Pojam DIJETE podrazumijeva svako ljudsko biće mlađe od 18 godina, osim ako se, po pravu koje se primjenjuje na dijete, punoljetnost ne stječe ranije .

Brankica Pintar,
Nikolina Butigan,
Zlatica Malinarić
DV TRATINČICA
Zagreb

iz Konvencije o pravima djeteta

Malo o Konvenciji o pravima djeteta

Čitat koji stoji na samom početku uvoda zapravo je članak 1. iz *Konvencije o pravima djeteta* i odnosi se na definiciju djeteta. Postoji više odgovora na pitanje zašto smo na taj način započeli ovaj tekst koji nosi naslov *Pravo na priču*. Prvenstveno smo htjeli naglasiti da je ovaj tekst vezan za djecu te se radi njih i piše. Osim toga, htjeli smo nešto općenito reći o *Konvenciji o pravima djeteta* i istaknuti da djeci pripadaju određena prava s kojima bi se odrasli trebali upoznati i poštivati ih.

Konvencija o pravima djeteta usvojena je na zasjedanju Opće skupštine UN-a 20. studenog 1989. godine u New Yorku od većine zemalja članica UN-a. To je prvi put da su dječja prava koncipirana kao posebna ljudska prava u jedinstvenom, međunarodnom, pravnom, obvezujućem zakonskom dokumentu. *Konvencija* se temelji na zadovoljavanju potreba djece, zaštiti prava djece te zaštiti od svih oblika zlostavljanja i iskorištavanja djece. Republika Hrvatska usvojila je *Konvenciju o pravima djeteta* 8. studenog 1991. godine, a izradila je i vlastiti *Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratski građanski odgoj* koji pokriva cjelokupni odgojno-obrazovni sustav. Obzirom da je vrtić dio odgojno-obrazovnog sustava, mjesto gdje se prava djece trebaju poštivati, mi smo se odlučili ove školske godine usredotočiti na jedno od prava: *Pravo na priču*.

Dijete ima potrebu za pričom. Dijete ima pravo da zadovoljimo tu njegovu potrebu, da mu osiguramo pričanje, čitanje priče i pjesme, da mu ponudimo dobru slikovnicu ili knjigu. Time mu osiguravamo njegovo osnovno pravo na ljubav, razumijevanje i sreću. Time utječemo na njegov emocionalni, socijalni, etički, spoznajni i govorni razvoj. Činimo li mi odrasli to u dovoljnoj mjeri? Postavili smo sebi to pitanje i tako krenuli u istraživanje. Proučavali smo literaturu, istraživali s djecom i organizirali u našem vrtiću, u suradnji s knjižarom i papirnicom *Toja*, seminar *Pravo na priču*. Voditeljica seminara bila je mr. Vladimira Velički, viši predavač Metodike hrvatskog jezika na Učiteljskoj akademiji, a sudionici seminara bili su odgajatelji vrtića Novog Zagreba i učitelji najbližih osnovnih škola.

Seminar je bio organiziran kroz četiri susreta u kojima smo se bavili pričom kroz predavanja i rad u radionicama. Osobna iskustva u radu s djecom iznosili smo na seminaru, a razmijenjena iskustva ponovno smo primjenjivali u svom radu. Voditeljica seminara nas je uvodila u svijet priča kroz igru i radionice te potaknula različite načine ostvarivanja prava na priču.

Dijete ima potrebu za pričom. Dijete ima pravo da mu zadovoljimo tu potrebu, da mu osiguramo pričanje, čitanje priča i pjesama, da mu ponudimo dobru slikovnicu ili knjigu. Time mu osiguravamo njegovo osnovno pravo na ljubav, razumijevanje i sreću. Time utječemo na njegov emocionalni, socijalni, etički, spoznajni i govorni razvoj.

PRIČANJE PRIČE

Oblikovanje prostora za pričanje priče

Prije samog čitanja/pričanja priče jako je važno na koji način ćemo oblikovati prostor za pričanje priče. Znači, potrebno je u određenom dijelu sobe za dnevni boravak djece pronaći prikladno mjesto gdje bi se grupa mogla odvojiti te u miru slušati priču. Važno je da nije bučno jer to djeci odvraća pažnju. Najbolje je da djeca sjede u krugu tako da se vide međusobno, a i zbog toga da svi mogu vidjeti osobu koja pripovijeda. Pripovjedač može sjediti na stolici ili na podu, dok stajanje nije preporučljivo jer se onda nalazi previsoko te ne može uspostaviti kontakt s djecom, a pripovijedanje će mu pričinjavati zadovoljstvo samo ako osjeća da se priča baš njemu obraća.

Određivanje vremena za pričanje priče

Pričati priče zapravo možemo u bilo koje doba dana: ujutro u manjoj grupi ili u zajedničkoj aktivnosti, prije i poslije spavanja te u bilo koje drugo doba dana kad djeca izraze želju za slušanjem priče. Djeca su najčešće zainteresirana nakon što su bili aktivna, npr. poslije vježbanja. Važnije od toga kada pričati je koliko vremena odvojiti za pričanje priče. Jako je važno da pričamo/čitamo polako da nas djeca mogu razumijeti te da imamo dovoljno vremena za moguća dječja pitanja, razgovor, pojašnjavanje i nastavljanje priče. Ovo posljednje (nastavljanje) znači da je djeci dopušteno postavljati pitanja za vrijeme pričanja, to jest priča se može i prekinuti, radije nego da dijete izgubi interes za nju.

Metodički postupak u pričanju priče

Nova priča može se obraditi u frontalnom ili individualnom radu s djecom. Osim toga, moramo se odlučiti hoćemo li je čitati ili pričati. Što su djeca manja, više bi im trebalo pričati jer ona imaju veću potrebu za osobnim kontaktom prilikom pričanja. Djeci u srednjim dobnim skupinama možemo kombinirati pričanje i čitanje, dok u predškolskoj dobi prelazimo više na čitanje.

Postupci prije samog pričanja priče:

- naučiti 1 priču, a to znači pročitati je i upoznati se s njom
- objasniti nepoznate pojmove
- pripremiti dobru motivaciju.

Dramatizacija priče

Na primjer, za priču *Mrav dobra srca* možemo kao motivaciju donijeti mrava u kutiji šibica kojeg ćemo na kraju aktivnosti zajedno odnijeti van i ostaviti ga u travi. Motivacija može biti i bilo što drugo vezano za priču koju ćemo obraditi. Ponekad je dovoljno malo se drugačije obući pa da se djeca odmah okupe oko nas i počnu postavljati pitanja koja će nam poslužiti za početak pričanja priče.

Postupci kod pričanja priče:

- važno je ostaviti dovoljno vremena za pričanje
- polako i razgovijetno govoriti
- dati odgovor na postavljeno pitanje
- obratiti pažnju na govornu interpretaciju priče, jer pričajući mi obogaćujemo djetetov rječnik te ga učimo govoriti standardnim jezikom

Kao pomoćno sredstvo u pričanju priče možemo koristiti puno toga:

- glazbu
- pokret
- svoju boju glasa
- posebnu odjeću ili dijelove odjeće
- sve ostalo čega se sjetimo, a može nam pomoći pri interpretaciji priče.

Kad završimo pričanje ili čitanje, potrebno je ostati koji trenutak u tišini da osluhnemo kako su djeca primila priču. U završnom dijelu aktivnosti možemo:

- slušati glazbu koju na neki način možemo povezati s pričom
- pjevati
- preraditi priču
- ozvučiti je instrumentima
- crtati ili slikati likove i događaje u priči ili samo razgovarati.

Slijedi nekoliko primjera na koji se način mogu obrađivati priče s djecom. To su:

- pričanje uz pokret
- lančane priče; *jedno dijete počinje pričati, sljedeće nastavlja ...*
- priče s ponavljanjem; *Mi idemo, Mi idemo, mi idemo loviti lavove*
- dijaloško čitanje slikovnice: *čitanje s podjelom uloga*
- obojena priča: *Bila jednom jedna plava djevojčica i imala je plavu loptu ..., drugo dijete nastavlja priču koristeći izraz plava/o*
- priča iz vrećice; *izvlačeći predmete iz vrećice izmišljamo priču*
- ozvučena priča - ispričana glazba; *korištenje raznih glazbala, zvečki*
- salata od priče; *kombiniranje različitih poznatih priča*
- prepričavanje ili priča koja se mijenja; *promjena sadržaja već postojećih priča*
- priča u rimi.

Osobni doživljaj priče

Priča u roditeljskom domu

Mnogi roditelji povremeno ili češće prelistaju s djetetom slikovnicu ili mu pročitaju priču. Bez obzira iz kojeg razloga ih čitaju, nijedan nije loš jer čitanje odrasle osobe djetetu ima višestruke učinke u odnosu na socijalno-emoционални razvoj: *grade uzajamnost i bliskost, upoznaju dijete s raznovrsnošću osjećaja, vlastitih i tuđih, potiču socijalizaciju i moralni razvoj.* Uz to, čitanjem potiču razvoj djetetova govora, zapažanja i pamćenja, kreativnost i kritičko mišljenje te ga pripremaju za samostalno čitanje. U većini slučajeva pravila prilikom čitanja u vrtiću podudaraju se s onima prilikom čitanja kod kuće:

- da knjigu najprije pročitaju sami,
- da ponekad dijete samo odabere što će mu se čitati,
- da bude blizu roditelja kako bi osjetilo bliskost,
- da nema izvora ometanja,
- da može pratiti slike ako ih ima
- da ne traje predugo kako se ne bi zamorilo i kako bi ponovno poželjelo da mu se čita.

Da bi dijete zavoljelo čitanje, treba u kući imati nadohvat ruke mnogo knjiga i drugih materijala za čitanje, a u posebnim prilikama treba mu poklanjati knjige te ga učlaniti u knjižnicu. Najpogodniji trenuci za čitanje su oni kada se odrasla osoba i dijete mogu opušteno posvetiti knjizi i uživati u zajedničkoj aktivnosti. Za većinu zaposlenih roditelja to su obično večernji sati, kad su dnevne obaveze ispunjene i kad se dijete sprema spavati. Osim toga, to može biti i u mirno popodne, na izletu i u liječničkoj čekaonici, i drugdje.

Anonimni upitnik PRAVO NA PRIČU

Grupa **Žabice** - ispitano 18 roditelja

Kako bismo saznali što Vašu djecu zanima, što im čitate, molimo Vas da ispunite upitnik.

1. Jeste li član knjižnice? DA 11 NE 7

2. Čitate li djetetu priču svaki dan?
DA 7 NE 11

3. Tko čita priču ?

- mama 14
- tata 9
- baka, djed 1
- sestra 1

4. Gdje čitate priču?

- u krevetu 14
- u kuhinji 1
- u dnevnoj sobi 8

5. Kada čitate priču?

- kad dijete poželi 9
- kad imate vremena 3
- navečer u krevetu 8

6. Koje priče vaše dijete najviše voli?

Princeze i kraljevići, Crvenkapica, Pepeljuga, razne, priče koje sami izmislimo, Ivica i Marica

...

7. Mislite li da malo čitate? DA 12 NE 5

8. Ako čitate malo, navedite zašto.

- nedostatak vremena 9
- malo dijete u obitelji 2
- dijete ne zanimaju priče 0
- razno 1

9. Koju ste posljednju slikovnicu ili knjigu kupili djetetu ?

Djevojčica sa šibicama, ne sjećam se, ima ih puno, Dinosauri i prapovijesne životinje, ne znam, Ježeva kućica ...

10. Na što vaše dijete troši vrijeme ?

- gledanje TV 11
- igranje barbikama 5
- konstruktivne igre 5
- društvene igre 6
- igranje, PlayStation, provođenje vremena vani

11. Koliko vremena dnevno provodite u s igri djetetom ?

- 1 sat 6
- 2 sata 3
- cijelo vrijeme dok je dijete budno 6
- ovisi o slobodnom vremenu

Osnovni kriteriji za odabir dobre slikovnice

Estetski kriterij

U likovnom smislu, slikovnica u prvom redu djetetu govori i s njim komunicira svojim ilustracijama te bi zato svaka morala imati značaj simbola. U literarnom smislu, tekstovi u slikovnicama trebaju biti jasni, poticajni, poetski, prilagođeni dobi i spoznajnim mogućnostima djeteta. U tehničkom smislu, važno je posvetiti pažnju i oblikovanju knjige tj. njenoj grafičkoj i tehničkoj opremljenosti: dimenzijama, veličini slova, uveza i dr. Veličina slikovnice za najmlađe ne bi smjela biti veća od 20×20 cm radi lakšeg rukovanja knjigom.

Pedagoški, etički, idejni kriterij

Slikovnica je sredstvo odgoja, obrazovanja i izgradnje djeteta kao svestrane kulturne ličnosti. Prvi sadržaj u slikovnici moraju biti edukativni što znači da će na stranicama slikovnice za najmlađe biti najprije poznati predmeti, npr. životnje iz bliže okoline djeteta, da bi, kako ono raste, dobilo sve više i sve novije informacije o široj i nepoznatoj okolini i svijetu.

Primjerenost dobi djeteta

Svaka dob ima svoje zahtjeve o kojima prilikom odabira slikovnice trebamo voditi računa. Za dijete između 1.5 - 3 godine je slikovnica bez teksta, tvrdih kartonskih listova, s podlogama čistih boja, jednostavnih crteža ili slika

predmeta, životinja, ljudi, bez suvišnih detalja (npr. slike životinja bez teksta, slike prijevoznih sredstava ...)

Za dijete između 2 i 4 godine su slikovnice bez teksta u kojima poredak slika čini priču koju dijete stvara samo ili uz pomoć odrasle osobe, (npr. slikovnica *Pričaj* Dicka Brune), slikovnice s vrlo malo teksta, odnosno s malo teksta u stihovima (npr. *Jabuka* D. Brune; zbog rime su lakopamtljive).

Za dijete između 4 i 6 godina je ilustrirana knjiga koja još uvijek ima više ilustracija nego teksta, a tekst su priče, bajke, basne, narodne priče i tekst u stihu. Odrasli djeci čitaju tekstove, navode dijete da uočava odnose između pojedinih slika, usvaja i pamti sadržaj, kojeg može prepričati i dramatizirati sve uspješnije što je bliže kraju predškolskog razdoblja (npr. *Gospodin Nosko nalazi prijatelja*, Daniele Kulot i Hortensea Ulricha).

Razlike između dobre i loše slikovnice

Dobra slikovnica ima jednostavnu likovnu formu, linije i originalan tekst autora, a loša ima izrezbarene korice, likove pune detalja (npr. s rumenim obraščićima, što je neprirodno), izmijenjen originalan tekst.

Zaključak

Nakon intenzivnog bavljenja temom *Pravo na priču* i iskustva koje smo stekli, možemo zaključiti da je važno u vrtiću i roditeljskom domu pričati djetetu priče te čitati slikovnice, knjige (u nastavcima), časopise i omogućiti mu stvaranje priča, slikovnica i dramskih igara. Bez obzira što od svega toga izaberemo, važno je da im čitamo. Razlog je taj što djeca to jednostavno vole. Ništa od ovog dosad napisanog nije potpuno nepoznato, posebno ljudima koji rade s djecom. Međutim, potrebno je s vremenom na vrijeme podsjetiti se nekih stvari koje smo možda zaboravili ili ih iz nekih drugih razloga ne koristimo u radu s djecom.

Rad na ovoj temi kroz proteklu godinu te seminar *Pravo na priču* podsjetio nas je na ono što već znamo te nam je s druge strane donio nešto novo što nismo znali ili nismo znali da možemo. Ohrabrio nas je da više pričamo i stvaramo zajedno s djecom te neke stvari jednostavno prepustimo njima, bez obzira je li rezultat onakav kakav smo htjeli (kod npr. *Salate od priča, Stvaramo svoju slikovnicu, Priču iz vrećice* ...).

I na kraju, ovaj tekst želimo završiti riječima profesorice Velički: *Djeca treba pričati, pričati i samo pričati!*

Napravili smo predstavu!

Važno je u vrtiću i roditeljskom domu pričati djetetu priče te čitati slikovnice, knjige (u nastavcima), časopise i omogućiti mu stvaranje priča, slikovnica i dramskih igara.

Bez obzira što od svega toga izaberemo, važno je da im čitamo.

LITERATURA

- Časopis *Dijete*, vrtić, obitelj, br.25, 2001, Zagreb
 Konvencija o pravima djeteta, 1989, UN, New York
 Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava, 1999, Vlada RH, Zagreb
 Velički, V., *Roditeljski materijal sa seminara »Pravo na priču«*, 2002, Zagreb
 Vizek-Vidović, V., Hrabar, D.: *Čitajmo djeci za laku noć*, 1999, UISP, Zagreb